

Пробуждане на спящия и неопитен за сезоните на живота
от абул Фарадж Абдурахман ибн Али ибн Мухаммед ибн ел-Джеузи
С името на Аллах, Всемилостивия, Премилосърдния,
и само чрез него се постига успех и напътствие.

Казва ученият-учител, водачът за пример, енциклопедистът, шейхът на Исляма, мюфтията на всички творения, благодатта на своето време, съживителя на пророческата традиция, украшението на религията, абул Фарадж Абдурахман ибн Али ибн Мухаммед ал-Хазраджи, Аллах да го помилва:

Да възхвалим Аллах, който стори живота да преминава в сезони – печели от тях, който съобрази и се възползва, а губи нещастникът, който ги пропилее. Те са създадени за да се постигне целта и де се изтрият грешките. Увеличават печалбата на успешния търговец, а погубват душите на престъпниците. За добрината се отплаща от десет до седемстотин и повече, а злината изкарва от правия път. Чрез тези кратки сезони се печели вечния Рай, безкраен като Всемилостивия, а който ги пропусне попада в огромна загуба. Затова разумният човек трябва добре да разбира стойността на своя живот и да се грижи разсъдливо за своите дела. Та да не пропусне онова, което е невъзможно да се поправи и чиято липса ще доведе до гибелта му.

Изброяване на сезоните на живота

Знай, и нека Всевишният Аллах те дари с успех, че сезоните на живота са пет.

Първият сезон (детството) е от раждането до началото на младостта му, която е от петнадесет годишна възраст.

Вторият сезон (младостта) е от началото на младостта му до края ѝ, който е към тридесет и пет годишна възраст.

Третият сезон (зрелостта) е от тогава до петдесет годишна възраст. Нарича се още зряла възраст.

Четвъртият сезон (напредналата възраст) е от петдесет до седемдесет годишна възраст и това е периода на напредналата възраст.

Петият сезон (старостта) е от седемдесет годишна възраст до края на живота му. Това е периода на старостта.

Но е възможно споменатите граници да варират при различните хора. А сега нека ги разгледаме в пет отделни глави.

Първа глава, посветена на първия сезон от живота – детството

Знай, че почти всичко в този сезон зависи от двамата родители. Защото те възпитават детето си, те го учат и те го подбуждат към полезното за него. Затова не трябва да си позволяват пропуск във възпитанието и обучението му, защото наученото като малък е като издълбаното върху камък.

Казва Али, Аллах да е доволен от него, за думите на Всевишния: **„Пазете себе си и семейството си от огъня!”** – *„Обучавайте децата си и ги възпитавайте!”*

Затова да го научат на чистота и молитва (абдест и намаз) и като стигне седем годишна възраст да го наказват пропуска ли ги. Да го насърчават да наизустява Куран, да слуша хадиси и да се занимава с всяка наука, която е способен да схване. Да възпитават погнуся у него към всяко противно нещо и да засяват у него чертите на добрия характер. И да не прекъсват усилията си дори и за кратко, защото това е сезона на сеитбата.

Както е казал поетът:

Не допускат небрежност към възпитанието на малкия,

дори да се оплаква от умора!

И остави големия сам на себе си,

защото вече е късно да го възпитаваш!

А друг поет е казал:

Когато подпреш младата клонка, тя се изправя.

Но колкото и да подпираш, старото дърво не се изправя.

Възпитанието въздейства на малкия,

но няма полза от него за побелелия.

От обич, Абуддмелик ибн Маруан, не караше сина си Уалид да се занимава с литература, в резултат на което не се научи да говори правилно. А след това казваше: „Моята обич навреди на Уалид.“

Раздел

Случва се някое дете отрано да бъде схватливо и само да прави своите избори, както е казал Всевишния: **„И дарихме Ибрахим със зрялост отрано.“** Като в тълкуванията е споменато, че размишлението му върху планетата (Венера), луната и слънцето, в което стига до заключението: **„Обръщам себе си към Твореца на небесата и земята!“** се случва на тригодишна възраст.

Раздел

Когато детето прекрачи петгодишна възраст започват да проличават схватливостта му и стремежа му към добро, добрите му решения, безразличието му към светските дела или пък обратното на всичко това.

Веднъж Умар ибн ал-Хаттаб, Аллах да е доволен от него, минал покрай деца, които си играели. Всичките се разбягали от страх от него, само ибн аз-Зубайр, Аллах да е доволен от него, не се скрил. (Умар) го попитал: „Защо не бягаш?“ А (ибн аз-Зубайр) отвърнал: „Да не би пътят да ти е тесен, та да ти сторя място или пък да съм прегрешил, та да се страхувам от теб?“

Веднъж халифът като гостувал на своя везир попитал детето му: „Коя къща е по хубава, нашата или вашата?“ (Детето) отвърнало: „Нашата.“ (Халифът) попитал: „Защо?“ А (детето) отвърнало: „Защото в нея се намираш ти.“

За схватливостта на детето и неговата амбициозност може да се разбере от изборите, които прави за себе си. Например, когато се съберат да играят, детето с високи амбиции пита: „Кой ще бъде с мен?“, а детето с ниски амбиции се пита: „С кого да бъда аз?“ А когато детето има високи амбиции, то предпочита да се занимава с наука.

Раздел

Когато детето наближи младежка възраст баща му трябва да му помогне да се ожени. В хадис се предава: **„Когато детето достигне своята младост и баща му има възможност да го ожени, но не го стори, а в последствие детето се провини, грехът се пише върху двамата заедно.“**

И колко чудно е, че бащата не си спомня за своята младост, за неволите, които е понесъл тогава и за грешките, които е допуснал. И че в момента детето му се намира в същото положение.

Ибрахим ал-Харби казва: „Първопричината за провалянето на децата са те самите едно за друго.“

Рядко се случва някой младеж да предпочете науката вместо женитбата и да приучи душата си на търпение. Като Ахмад ибн Ханбал, Аллах да го помилова, който не се оженил чак до четиридесет годишна възраст.

Втора глава, посветена на втория сезон от живота – младостта

Това е времето от настъпването на младостта до края ѝ.

Това е най-важният сезон, когато се провежда борбата със страстите на душата и клопките на Сатаната. И който съхрани себе си през това време, става близък на Всевишния Аллах, а който не успее – претърпява огромна загуба. И който обуздае душата си от грехове печели похвала така, както Всемогъщият и величествен Аллах похвали Юсуф, да бъде благословен и приветстван. Но ако той бе съгрешил нямаше да бъде този, който стана.

Пророкът, Аллах да го благослови и приветства, казва: *„Вашият Господар се възхищава от младеж у когото няма младежка глупост.“*

А Всевишният Аллах казва: *„Ей, младежо, който си загърбил страстите си заради мен! Твоята степен при мен е степената на ангелите ми!“*

Раздел

И да знае младежът, че от самото начало на младостта му е задължен да узнае Всевишния Аллах чрез доводи, а не чрез подражание. А достатъчен довод за това е да погледне себе си и да помисли върху начина по който е изградено тялото му. И да разбере, че не може да има подредба без разпоредител, нито постройка без да има строител.

И да знае, че при него са спуснати два ангела, които го придружават през целия му живот, записват постъпките му и ги представят пред Всевишния и всеславен Аллах. Както е казал: *„Над вас има свидетели, скъпоценни писари, които знаят постъпките ви.“*

Мухаммад ибн ал-Фада казва: *„От четиридесет години не съм продикувал нито едно прегрешение на моите писари, а ако бях го сторил щях да се срамувам от тях.“*

Та да погледне слугата (Аллахов) какви постъпки се вдигат от него и ако те са лоши да ги поправи чрез покаяние и добрини.

И да свежда погледа си, защото Всемогъщият и величествен Аллах е наредил: *„Кажете на вярващите да свеждат погледите си!“* А също е предупредил: *„Погледът към жена е отровна стрела, изстреляна от Сатаната. Който се въздържа от него, целейки задоволството на Аллах, ще се сдобие с вяра, чиято сладост ще усеща в сърцето си.“* А който се въздържа се спасява.

И да се задоволи с една жена, а не да се стреми към наслада с различни жени, защото това разстройва сърцето и отслабва жизнените сили. А освен това няма край.

Някои от праведните предци въздържаха душите си от грях, заплашвайки ги по следния начин: *„Тук няма друго освен тази жена и това трошило. Та ако искаш търпи, а ако искаш умри.“*

И когато остаряят, много хора съжالياват, че са погубили сезона на младостта си и плачат за прегрешенията, които са допуснали. Затова нека младежът удължи стоенето прав по време на молитва, защото ще кланя седнал, когато остарее и да говее повече докато е млад, защото няма да има сила, когато остарее.

Хората са три групи. Първата е онези, които още от началото на младините си са започнали с правене на добрини и са продължили така през целия си живот. Това са успешните хора. Втората е онези, които наред с добрините са допуснали грешки и пропуски. Това са хората претърпели загуба. Третата е онези, които не са престанали да извършват грехове през целия си живот. Това са напълно унищожените хора.

Та да види младежът сам за себе си в коя от тези групи попада, защото никой друг не може да прецени вместо него. И да знае колко важна стока е младостта му и колко висока е цената ѝ.

И да търпи! И да търпи! Защото който се въздържа от прегрешение въпреки силната му похот и голямото му сладострастие ще му се каже: „Постъпи прекрасно!” А на Съдния ден ще му се каже: **„Няма да ги плаши огромния ужас, а ангелите ще ги посрещнат с думите: „Това е деня на възнаграждението, който ви беше обещан.”**”

И да внимава да не прегреша, защото греховете през младостта са като грозен дефект в много красива стока.

А онзи, който е прегрешил като млад да се замисли – къде е сега сладостта от греха му? Остана ли друго от нея освен непрестанното му съжаление, което му причинява болка всеки път като си спомни за нея? И то до такава степен, че споменът за нея се е превърнал в наказание за него. Затова онзи, който е пробил дрехата на страха (от Аллах) ще получи за нея наградата, която се полага за скъсана дреха.

Казва Джунайд, Аллах да го помилва: „Ако слугата се обърне към Аллах в продължение на хиляда години, после се отвърне от него за кратък момент, то загубата от отвърщането му е по-голяма от печалбата от обръщането му.”

А някои от праведните предци, Аллах да ги помилва, казваха: „Иска ми се ръцете ми да бяха отрязани, докато бях младеж, та да не бях сторил тези грехове.”

Казва авторът, Аллах да го помилва: Един ден дадох следното наставление: „Ей, младежо! Ти се намиращ в пустиня, а с теб носиш скъпоценности, които искаш да продадеш, когато пристигнеш. Та внимавай по пътя да не те пресрещнат страстите-измамници и да вземат стоката ти на безценица. Защото когато пристигнеш ще видиш чуждата печалба и ще съжаляваш, че си продал на безценица, и ще плачеш казвайки: **„Горко ми, че бях толкова небрежен към Аллах!”** – но твоят плач няма да възстанови претърпяната загуба.”

А от поезията ми по темата са следните стихове:

*Младостта е мрак за търсецията на пътствие,
където заблуда спохожда непокорния и невеж.
Който остави греха с побеляла глава не е равен
с младежа с черни коси, който от грях се въздържа.
Затова радвай се щом като млад си търпял,
а когато в разгара на веселбата попаднеш извикай: „Огън на страстите, угасни!”
Спечели похвалата, която Юсуф спечели със своето търпение,
и внимавай да не заслужиш укора, който получи Адам.
И ако Аллах не бе го простил,
щеше дълго да съжалява и плаче за своята грешка.
Потуши страстта си с търпение,
и я охлади с непрестанно говеене.
Затвори очите си за греха, и бъди доволен със своята честна печалба, дори да е малко.
Така ще се прославиш при Всевишния утре.
Остави младежката глупост и бъди търпелив,
защото на търпението сезона това е.
Заспи надълго за страстта на душата си,
защото страстта през този сезон не заспива,
та да се прославиш, че на своята похот обърнал си гръб.
Ако искаш да бъдеш щастлив бъди доволен от малко,*

Трета глава, посветена на третия сезон от живота – зрелостта

През този период има остатък от младостта, а душата все още клони към страстите. Затова и тук трябва да се прояви старание, макар и уседналостта на човек вече да го възпира и да не му позволява да се пуска в безгрижие и веселие. Та нека белите коси бъдат светлина за зрелия човек, която да освети пътя му към другия свят. И ако обуздае страстите си също ще спечели награда, но не като тази на младежа.

Когато бил запитан за откупа, който трябва да плати човек, който имал полова близост с жена си, докато е в месечен цикъл, аш-Шафин, Аллах да го помилва, отговорил: „Ако е било в началото на цикъла ѝ трябва да отплати една жълтица, а ако е било в края му – половин жълтица.”

Причината за това е, че в началото на цикъла ѝ, за мъжа няма оправдание, защото съвсем скоро е бил с жена си, а в края на цикъла ѝ има известно оправдание.

И от поезията на автора, Аллах да го помилва, за този сезон, са следните стихове:

Видях, светлината на косите ми побелели

да осветява пътя, който ме чака.

Младостта ми бе дадена в заем,

дойде стопанинът ѝ да я вземе обратно.

Косите ми бели ми се явиха съветник,

предупредиха ме, че делото е сериозно:

„Зарежи празнословието

и се подготви за дълъг път!

Запаси се за суровата зима,

че пропусна вече пролетната сеитба!

Застани пред вратата от Господаря си прошка да искаш,

защото към своите раби Той милостив е!”

И казва също, Аллах да го помилва:

Живя безгрижно, докато клоните на младостта са люлееха,

раздвижени от спокойния източен вятър.

Докато на старостта войската белокоса, не нападна

на младостта нехайните чернокоси войници и ги погуби.

Ти тънеше в тъмнината на младостта,

но утрото на старините заблестя и прогони нощта.

Клоните се люлееха, докато бяха свежи,

но изсъхнаха и се изправиха застанали неподвижни.

При теб идва смъртта, очаквай я всеки момент.

Животът ти е кратък, а стъпките – преброени.

За да се опомниш ти трябва знак да те разтревожи,

че няма вечно тук да останеш.

Че ще изоставиш всички, които съпътстваш,

а в гроба, ще изгние твоето тяло.

Земята ще затрие всичките му черти,

та черно от бяло да не се различава.

А абу ад-Дарда казва: „Горко на онзи, който се труди без да знае – един път. И горко на онзи, който знае без да се труди – седем пъти.”

А също е казал: „Най-много се страхувам от това да ме попитат: „Ти потруди ли се?“, а аз да отговоря: „Не.” После да ме попитат: „А знаеше ли?” и аз да отговоря: „Да.” Тогава няма да остане нито един айет, който да заповяда или да забранява нещо, без да свидетелства против мен.”

И от поезията на автора, Всевишният Аллах да го помилва, във връзка с младостта са следните стихове:

Подмами ни младостта, взета на заем,
но от белите коси изтрезняхме.

На белите коси светлината, път към мъдростта освети ни,
и съжалихме, че младостта позорихме.

Горко за пропиляната възраст,
отидоха си насладите ѝ, остана срамът.

Днес плачем какво сторихме,
и как да не плачем, че толкова много загубихме?

Не ни остана освен да тъжим и треперим от страх,
да съжаляваме – снижени, смирени.

Ела да плачем за каквото сме сторили,
и да станем в тъмната нощ прошка да искаме,

защото нищо не трие така греховете,
както скръбта и обилните сълзи.

Ще разбереш, о, грешнико, че право говоря,
когато в пустия гроб те захвърлят,

и те оставят пленник в него твоите другари,
да нямаш другар в тази пустош освен съжалението.

Всички се спасиха с техните добрини,
само ти остави грехът да те унизи.

Поука си вземи и с добрини се запаси,
за твоето дълго пътуване към последния твой дом.

И казва също:

Хем старец, хем грешник – това наистина е нещо противно.

Косите му – бели, а книгата с делата му – със страници черни.

Колкото по-слаб, толкова по-весел става,
а тялото му от старческа немоц топи се.

Когато старец реши грях да извърши
това е позорно.

Забавлява се въпреки болестта му –
такъв заслужава наистина „болен” да бъде наречен!

Петата глава, посветена на петия сезон от живота – старческата немоц

В хадис се предава: „Човек над осемдесет е Аллахов заложник на тази земя.”

Не остава друго за немощния старец освен да се покайва за миналото, да иска опрощение, да се моли и да прави добрини, колкото е по силите му, та да оползотвори времето, което му остава и да се подготви за заминаването си от този свят. Като Сирри, който не спеше освен

против волята си. А пък когато група хора влязоха при Джунайд, Всевишният Аллах да го помилва, на смъртното му легло, го завариха да се покланя в молитва (руку и седжде). И когато се опита да свие крака си за да седне не успя да го стори, защото излезе душата му. И когато попитаха: „На какво прилича това?“ им отговориха: „Това е най-голямата благодат на Аллах!“

А пък Амир ибн Кайс кланяше по хиляда ракята всеки ден. Веднъж го срещна човек с думите: „Искам да побъбрим.“, а той му отвърна: „Задръж слънцето и тогава ще си бъбрим.“

Друг път каза на човек, който искаше да го пита нещо: „Побързай, че нямам време!“ Човекът попита: „Какво те гони?“ А той отвърна: „Смъртта.“

Усман ал-Бакиляни казваше: „Най-неприятното нещо за мен е времето, когато се храня, защото не ми позволява да споменавам Аллах (да правя зикр).“

А пък Давуд ат-Таи, Аллах да го помилва, сърбаше попара, а не ядеше хляб. Когато го попитали за причината отговорил: „Разликата между двете е толкова време, колкото да се прочетат петдесет айета.“

Веднъж, когато група хора влезли при човек, който се молеа го попитали: „Изглежда ти пречим?“ А той отвърнал: „Познахте. Четях Куран, а вие ме прекъснахте.“

И така, всеки който се замисли над ценността на времето се възползва от него. В достоверен хадис се казва: *„Който каже „субханеллах уа бихамдих“ (Възхвалявам Аллах, който няма недостатъци. Възхвалявам Аллах, на който принадлежи всяко съвършенство.) на него му се засява палма в Рая.“*

Ал-Хасан, Аллах да го помилва, казва: „В Рая има просторни равнини, а ангелите ги засяват, но понякога прекъсват. И когато ги попитат: „Защо прекъснахте?“ отговарят: „Нашият стопанин прекъсна.“ Затова им помагайте, та да не прекъсват, Аллах да ви помилва!“

Но също се е случвало да видим възрастни, които се различат от компанията на другите и които слушат празнословене, което им вреди, а не им е от полза. И така те пилеят времето си без да се възползват от него. И ако бяха разбрали щяха да знаят, че да кажат веднъж *„субханаллах“* е по-добре за тях. Единствената причина за това е, че не мислят за отвъдното, защото само с едно изричане на *„субханаллах“* се постига споменатата награда. А пък земните разговори вредят и не помагат.

Абу Муса ал-Ашари, Аллах да е доволен от него, говееш в горещината. А когато му казаха: „Вече си възрастен за това.“ той отговаряше: „Подготвям се за ден, който е дълъг (Съдния ден).“

А когато казали на човек, който редовно се молеа: „Бъди по-милостив към себе си!“ той отговорил: „Тъкмо към милостта се стремя.“

Веднъж когато група приятели на Сирри ас-Сакати, Аллах да го помилва, го посетили заварили всякакви хора в дома му. Тогава му казали: „Превърнал си се в свърталище за безделници.“ После си отишли без да се застоят.

Затова, който знае цената на времето от този живот не го пилее дори и за миг. Затова нека младежът пази от грехове младините си, зрелият човек да се въздържа, човекът в напреднала възраст да се готви да се присъедини към връстниците си, а старецът да очаква да напусне този свят всеки миг.

Нека Всевишният Аллах да стори от полза знанието ни и за нас и за вас, да не ни лишава от ползите, които се съдържат в него, да дари слуха и зрението ни с чиста от грях наслада и да не стори от знанието ни свидетел против нас. Той единствено се разпорежда с всичко това и е способен на него. И Аллах да благослови нашия повелител Мухаммад, неговото семейство и неговите другари и да ги приветства!